

Punainen Risti

KÄSITTEET HALTUUN!

Työkaluja keskusteluiden ymmärtämiseksi

Auttajat Aulangolla

3.4.2022

SANOJEN MERKITYS

- Sanat muokkaavat maailmaa, kieli rakentaa todellisuutta
- Sanoilla synnytämme mielikuvia tai vahvistamme niitä
- Sanojen merkitys korostuu kun puhumme ihmisistä
- Sanoilla voimme ottaa mukaan tai sulkea ulos
- Käsitteet auttavat sekä ymmärtämään että rakentamaan ympäröivää maailmaa
- Käsitteet elävät ja muuttuvat kun maailma muuttuu
- Punaisen Ristin vapaaehtoisina ja työntekijöinä meillä on erityinen vastuu kun viestimme

MISTÄ TÄNÄÄN PUHUTAAN?

- Uusi kotoutumisen sanasto TEM (työ- ja elinkeinoministeriö)
- Maahanmuuttoviraston sanasto
- Pakolaisavun sanasto
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun sanasto
- Ajankohtaisia käsitteitä

Esityksen aikana saa kysyä, sekä salissa että chatissa

TEM KOTOUTUMISEN SANASTO

KOTOUTUMINEN

Maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa lisääntyvät.

Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajan omaa aktiivisuutta, yhteiskunnan vastaanottavuutta sekä vastaanottavuuden kehittämistä. Omaiset ja muut läheiset henkilöt voivat vaikuttaa henkilön kotoutumiseen. Kotoutumiseen kuuluu maahanmuuttajan oman kielen ja kulttuurin ylläpitäminen.

KOTOUTUMISEN TUKEA

Kotoutumista tuetaan tarjoamalla tarpeenmukaista tukea ja palveluja sekä edistämällä yhteiskunnan vastaanottavuutta.

Viranomaiset käyttävät termiä "kotoutumisen edistäminen".

Punaisessa Ristissä ei puhuta kotouttamisesta, koska kotoutuminen on jokaisen ihmisen *oma* prosessi, jota ei voi eikä pidä yrittää tehdä hänen puolestaan. Auttamisjärjestönä tuemme ihmistä hänen kotoutumisprosessissaan, mutta emme oleta, että voisimme tehdä sitä hänen puolestaan.

YHTEISKUNNAN VASTAANOTTAVUUS

Yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja hyvien väestösuhteiden tosiasiallinen toteutuminen yhteiskunnassa.

Yhteiskunnan vastaanottavuus vaikuttaa maahanmuuttajan kotoutumiseen. Koko yhteiskunta (sekä valtaväestön että vähemmistöjen edustajat) muuttuu väestön moninaistuesssa.

HYVÄT VÄESTÖSUHTEET

Väestöryhmien väliset suhteet, jotka perustuvat myönteisiin asenteisiin, toimivaan vuorovaikutukseen, turvallisuuden tunteeseen ja osallistumiseen yhteiskunnassa.

Hyviä väestösuhteita edistetään esimerkiksi

- eri väestöryhmien välisiin asenteisiin vaikuttamalla
- ihmisten turvallisuuden tunnetta lisäämällä
- väestöryhmien vuorovaikutusta lisäämällä
- konfliktinratkaisu- ja sovittelumenetelmiä käyttämällä
- asuinalueiden eriytymistä ehkäisemällä
- eri väestöryhmien osallisuutta tukemalla

IHMISET TILASTOJEN TAKANA

VIERASKIELINEN

Suomessa asuva henkilö, joka on rekisteröinyt äidinkielekseen jonkin muun kielen kuin suomen, ruotsin, pohjoissaamen, inarinsaamen tai koltansaamen.

Vieraskielinen-käsitettä käytetään ensisijaisesti tilastoinnissa. Muissa yhteyksissä vieraskielinen-käsitettä on syytä käyttää harkiten, koska käyttö voi olla toiseuttavaa tai syrjivää.

ULKOMAAN KANSALAINEN

Henkilö, joka on muun valtion kuin Suomen kansalainen.

Ulkomaalainen-termiä ei pidä käyttää silloin, kun viitataan henkilön kansalaisuuteen. Ulkomaan kansalainen -käsitettä käytetään esimerkiksi tilastoinnissa.

ULKOMAALAISTAUSTAINEN

Henkilö, joka on itse muuttanut maahan tai jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt Suomen ulkopuolella.

Ulkomaalaistaustainen-käsitettä käytetään ensisijaisesti tilastoinnissa. Muissa yhteyksissä ulkomaalaistaustainen-käsitettä on syytä käyttää harkiten, koska käyttö voi olla toiseuttavaa tai syrjivää.

Ulkomailta adoptoitujen lasten osalta adoptiovanhemmat rinnastetaan biologisiksi vanhemmiksi, joten Suomessa syntyneiden henkilöiden ulkomailta adoptoimaa lasta ei pidetä ulkomaalaistaustaisena.

TURVAPAIKANHAKIJA

Henkilö, joka hakee kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta.

Jos turvapaikanhakija saa kansainvälistä suojelua ja sen myötä turvapaikan, hän saa pakolaisaseman ja pakolaisasemaan perustuvan oleskeluluvan.

PAKOLAINEN

Ulkomaan kansalainen, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi.

Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR) katsoo olevan pakolainen.

Yleiskielessä sanaa pakolainen voidaan käyttää myös laajemmassa merkityksessä, jolloin sillä viitataan vainon vuoksi pakenevien henkilöiden lisäksi ihmisiin, jotka ovat joutuneet pakenemaan joko maan sisäisesti tai toiseen maahan esimerkiksi aseellisen selkkauksen, luonnonkatastrofien tai muiden tällaisten ilmiöiden seurausten välttämiseksi.

KIINTIÖPAKOLAINEN, UUELLEENSIJOITETTU PAKOLAINEN

YK:n pakolaisjärjestön tunnistama pakolainen, joka siirretään maasta, josta hän on hakenut suojelua, kolmanteen maahan, joka on myöntänyt hänelle oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella.

Kiintiöpakolaisilla on Suomeen tullessaan jo YK:n myöntämä pakolaisasema. Suomessa eduskunta määrittelee pakolaiskiintiön suuruuden vuosittain. Punainen Risti sopii kuntien kanssa kiintiöpakolaisten maahantulojärjestelyistä. Järjestön vapaaehtoiset ottavat pakolaiset vastaan lentoasemalla sekä auttavat heitä rajamuodollisuuksissa ja asuinkuntaan siirtymisessä.

MAAHANMUUTTAJA, MAAHANMUUTTANUT

Ulkomailla syntynyt henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, mutta asuu Suomessa ja on saanut oleskeluoikeuden.

Termejä tulee käyttää vain sellaisissa tilanteissa, joissa termillä on selittävää arvoa (esimerkiksi tilastoissa). Usein esim. henkilön asuinpaikka tai ammatti voi olla merkittävämpi kuin se, onko hän muuttanut maahan.

Termejä ei tule käyttää viitattaessa henkilöihin, joiden oletetaan olevan maahanmuuttajia esimerkiksi nimensä, ulkonäkönsä tai äidinkiелensä perusteella tai henkilöihin, joille maahanmuuttajuus ei ole olennainen osa identiteettiä esimerkiksi siksi, että muutosta on kulunut pitkä aika.

RASISMINVASTAINEN TOIMINTA

TOSIASIALLINEN YHDENVERTAISUUS

Yhdenvertaisuus, joka toteutuu lopputulosten suhteen kaikille erilaisista lähtökohdista ja mahdollisuuksista riippumatta.

Voi tarkoittaa sitä, että samanlaisen kohtelun periaatteesta poiketaan yhdenvertaisen lopputuloksen saavuttamiseksi. Käytännössä yhdenvertaisuus voi toteutua erilaisten ihmisten erilaisena kohteluna. Esim. positiivinen erityiskohtelu.

SAMANLAINEN KOHTELU

YHDENVERTAINEN KOHTELU

SYRJIVIEN RAKENTEIDEN POISTAMINEN

Kuva: Joonas Rinta-Kanto

RASISMI

Rasismi on ajatusmalli, jossa ihmisryhmiä määritellään alempiarvoiseksi esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella.

Rasismi voi näyttäytyä eri yhteiskunnan alueilla yksilöiden ja ryhmien välisenä tahallisenä tai tahattomana ennakkoluuloihin ja vierauden pelkoihin perustuvana käytöksenä tai yhteiskunnan rakenteissa olevina syrjivinä käytäntöinä.

Rasismi ylläpitää eriarvoisuutta ja vahingoittaa sen kohteiden lisäksi koko yhteiskuntaa.

MONINAISUUS

Tila, jossa ihmisillä on tunnistettu olevan erilaisia ominaisuuksia ja piirteitä.

Moninaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa ikä, sukupuoli, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, koulutus, perhesuhteet, terveydentila, toimintarajoitteisuus, seksuaalinen suuntautuminen sekä poliittinen ja taloudellinen asema.

ANTIRASISMI

Aktiivista ja tietoista toimintaa kaikkia rasismin muotoja vastaan. Antirasistista toimintaa on se työ, joka vähentää etnistä syrjintää, syrjivien käytäntöjen vaikutuksia ja kielteisiä ennakkoluuloja.

ETNINEN RYHMÄ

Ihmisyryhmä, jonka jäseniä yhdistää esimerkiksi kulttuuriperintö, uskonto, kieli, alkuperä tai ulkonäkö.

MIKROAGGRESSIO

Mikroaggressio on usein tahaton kommentti tai teko, joka vahvistaa ja ylläpitää rasistisia tai muuten syrjiviä stereotypioita. Mikroaggressiot toiseuttavat ja luovat tunnetta ulkopuolisuudesta.

Esimerkkejä?

POC

POC-termi tulee englanninkielisestä termistä People of Colour. Tälle termille ei ole tällä hetkellä laajasti käytettyä suomennosta.

Termillä viitataan ihmisiin, jotka mielletään erilaisten ominaisuuksien (esimerkiksi nimi, ihonväri tai uskonto) vuoksi muiksi kuin valkoisiksi ihmisiksi.

RAKENTEELLINEN RASISMI

Yhteiskunnallisissa normeissa ja käytännöissä sekä yhteiskunnan rakenteissa kuten instituutioissa, organisaatioissa, virastoissa, sopimuksissa, lainsäädännössä ja palveluissa olevaa piilevää tai avointa rasismia.

Usein tiedostamatonta.

Voi ilmetä näennäisen neutraaleina käytäntöinä, jotka tosiasialla sulkevat ulkopuolelle.

Rasismi ei ole aina yksilöiden välillä tapahtuvaa toimintaa, vaan se on myös yhteiskunnan rakenteissa.

RODULLISTAMINEN

Rodullistaminen on prosessi, jonka kautta ihmisiin liitetään esimerkiksi ihonvärin tai oletetun etnisen taustan takia oletuksia, stereotypioita ja ennakkoluuloja liittyen muun muassa ihmisten kykyihin, tapakulttuuriin ja moraaliin.

VALKOISUUSNORMI

Valkoisuusnormilla ei viitata niinkään ihonväriin vaan näkymättömiin sosiaalisiin hierarkioihin ja valtasuhteisiin, jossa länsimaalaisuus ja eurooppalaisuus nähdään yhteiskunnallisia rakenteita määrittelevänä normina.

Normatiivisuus tulee esiin vasta, kun siitä poiketaan.

AJANKOHTAISTA

TILAPÄINEN SUOJELU

- Tarkoituksena tarjota nopeasti väliaikaista suojelua.
- Hakemus Suomessa poliisille tai rajaviranomaiselle.
- Hakemuksen käsittelyaika tällä hetkellä noin 2 viikkoa.
- Oleskelulupa tilapäisen suojelun perusteella myönnetään enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan.
- Tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneet ovat vastaanottopalveluiden piirissä, ei kotikuntaa.

TILAPÄINEN SUOJELU OIKEUTTAA:

- Majoitukseen ja aterioihin vastaanottokeskuksessa
- Vastaanottorahaan
- Sosiaali- ja terveyspalveluihin, kuten neuvontaan, ohjaukseen ja apuun sosiaalisten ongelmien selvittämiseksi.
Terveystenhoitopalvelut ovat samat kuin Suomen kansalaisilla.
- Työntekoon ja opiskeluun

MAJOITUS: VASTAANOTTOKESKUS TAI YKSITYISMAJOITUS

Jos on hakenut turvapaikkaa tai tilapäistä suojelua, on oikeus majoittua vastaanottokeskuksessa. Voi myös järjestää majoituksen itse, jolloin sitä kutsutaan yksityismajoitukseksi.

Myös yksityismajoituksessa olevat kirjautuvat vastaanottokeskukseen. Yksityismajoituksessa asuessa on mahdollista saada erilaisia palveluita vastaanottokeskuksesta, esimerkiksi terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut sekä vastaanottoraha. Yksityismajoituksesta syntyviä kuluja, kuten vuokra, sähkö ja vesimaksu, ei korvata eikä asumista tai sen järjestämistä tueta taloudellisesti.

LÄHTEET

TEM Kotoutumisen sanasto, 1. laitos

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163545/TEM_2021_54.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Antirasistinen sanasto, Yhdenvertaisuusvaltuutettu

<https://yhdenvertaisuus.fi/sanasto>

Maahanmuuttoviraston sanasto

https://migri.fi/sanasto#K_fi

Maahanmuuttovirasto UKK Ukraina

<https://migri.fi/ukk-ukraina#tilapainensuojelu>

Pakolaisavun sanasto

<https://pakolaisapu.fi/sanasto/>

Punainen Risti

KIITOS!